

Työtehtävässä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen syyteoikeus

Lausuntotiivistelmä

Työtehtävässä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen syyteoikeus

Lausuntotiivistelmä

18.2.2015

Julkaisun nimi	Työtehtävässä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen syyteoikeus
Tekijä	Lausuntotiivistelmä Inka-Liina Jääskeläinen
Oikeusministeriön julkaisu	10/2015 Mietintöjä ja lausuntoja
OSKARI numero	OM 11/41/2014
ISSN-L	1798-7105
ISSN (PDF)	1798-7105
ISBN (PDF)	978-952-259-433-4
URN	URN:ISBN:978-952-259-433-4
Pysyvä osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-433-4
Asia- ja avainsanat	työntekijään kohdistuva laitton uhkaus, syyteoikeus, rikoslaki
Tiivistelmä	<p>Oikeusministeriössä on 9.4.2014 laadittu arviomuistio työtehtävässä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen syyteoikeudesta. Taustalla on valtioneuvoston 14.6.2012 tekemä periaatepäätös kolmannesta sisäisen turvallisuuden ohjelmasta, johon on kirjattu erääksi toimenpiteeksi, että oikeusministeriössä selvitetään mahdollisuus saattaa laitton uhkaus virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.</p> <p>Rikoslain 25 luvun 9 §:n mukaan syyttäjä ei saa nostaa syytettä laittomasta uhkauksesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi tai ellei laittoman uhkauksen tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista välinettä taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Arviomuistiossa todetaan, että työntekijään kohdistuvan laittoman uhkauksen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi merkitsisi sitä, että asianomistajan tahto sivuutettaisiin rikosvastuun toteutumiseksi.</p>

Muistiossa päädytään siihen, että ennen laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevien muutosten harkitsemista olisi perusteltua seurata pidemmällä aikavälillä lievää pahoinpitelyä ja vainoamista koskevien syyteoikeusratkaisujen vaikutuksia sekä arvioida niistä saatuja kokemuksia. Muistiossa todetaan, että käynnissä on useita toimia väkivallan ja sen uhan ennalta ehkäisemiseksi työpaikoilla. Näistä toimista ja niiden vaikutuksista laittomiin uhkauksiin työpaikoilla saadaan jatkossa lisätietoa myös mahdollisten tulevien lainsäädännön muutostarpeiden arviointiin.

Oikeusministeriö pyysi arviomuistiosta lausunnot yhteensä 19 eri viranomaiselta, järjestöltä ja asiantuntijalta. Pyydetyistä lausunnoista saapui annettuun määräaikaan mennessä yhteensä 16. Tässä lausuntotiivistelmässä selostetaan arviomuistiosta annettuja lausuntoja.

PRESENTATIONSBLAD

18.2.2014

Publikationens titel Åtalsrätt med avseende på olaga hot mot personer som utför arbetsuppgifter
Remissammandrag

Författare Inka-Liina Jääskeläinen

Justitieministeriets publikation 10/2015
Betänkanden och utlåtanden

OSKARI nummer OM 11/41/2014

ISSN-L 1798-7105
ISSN (PDF) 1798-7105
ISBN (PDF) 978-952-259-433-4

URN URN:ISBN:978-952-259-433-4
Permanent adress <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-433-4>

Sak- och nyckelord olaga hot mot arbetstagare, åtalsrätt, strafflagen

Referat En bedömningspromemoria om åtalsrätt med avseende på olaga hot mot personer som utför arbetsuppgifter färdigställdes vid justitieministeriet den 9 april 2014. Promemorian grundar sig på statsrådets principbeslut av den 14 juni 2012 om det tredje programmet för den inre säkerheten. I programmet har det som en åtgärd skrivits in att möjligheten att få olaga hot att höra under allmänt åtal ska utredas vid justitieministeriet.

Enligt 25 kap. 9 § i strafflagen får åklagaren inte väcka åtal för olaga hot, om inte målsäganden anmäler brottet till åtal eller om inte ett livsfarligt hjälpmedel har använts vid olaga hot, eller om inte ett synnerligen viktigt allmänt intresse kräver att åtal väcks. I bedömningspromemorian konstateras att bestämmelser om att olaga hot hör under allmänt åtal skulle innebära att målsägandens vilja åsidosätts för att straffansvaret ska realiseras.

I promemorian kom man fram till att innan eventuella ändringar som gäller åtalsrätt med avseende på olaga hot övervägs är det motiverat att på längre sikt följa verkningarna av avgöranden om åtalsrätt som gäller lindrig misshandel och olaga förföljelse samt att bedöma erfarenheterna av dem. I promemorian konstateras att det just nu genomförs många åtgärder för att förebygga våld och hot om våld på arbetsplatserna. På basis av åtgärderna och deras konsekvenser för olaga hot på arbetsplatserna får man i fortsättningen merinformation också för bedömningen av eventuella framtida behov av att ändra lagstiftningen.

Justitieministeriet sände bedömningspromemorian på remiss till sammanlagt 19 olika myndigheter, organisationer och sakkunniga. Inom utsatt tid inkom sammanlagt 16 begärda utlåtanden. I detta remissammandrag redogörs för remissyttrandena.

SISÄLLYS

1	Johdanto	10
2	Lausuntopalaute	11
2.1	Aluksi	11
2.2	Ministeriöt	11
2.3	Tuomioistuimet	13
2.4	Syyttäjänvirastot	14
2.5	Muut virastot ja laitokset	15
2.6	Yhdistykset ja intressiorganisaatiot	16
3	Lausuntotahot	23

1 Johdanto

Oikeusministeriössä on 9.4.2014 laadittu arviomuistio työtehtävässä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen syyteoikeudesta. Taustalla on valtioneuvoston 14.6.2012 tekemä periaatepäätös kolmannesta sisäisen turvallisuuden ohjelmasta, johon on kirjattu erääksi toimenpiteeksi, että oikeusministeriössä selvitetään mahdollisuus saattaa laiton uhkaus virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

Rikoslain 25 luvun 9 §:n mukaan syyttäjä ei saa nostaa syytettä laittomasta uhkauksesta eikä pakottamisesta, ellei asianomistaja ilmoita sitä syytteeseen pantavaksi tai ellei laittoman uhkauksen tekemiseen ole käytetty hengenvaarallista välinettä taikka ellei erittäin tärkeä yleinen etu vaadi syytteen nostamista. Arviomuistiossa todetaan, että työntekijään kohdistuvan laittoman uhkauksen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi merkitsisi sitä, että asianomistajan tahto sivuutettaisiin rikosvastuun toteutumiseksi.

Arviomuistiossa tarkastellaan niitä vaikutuksia, joita syyteoikeuden laajentamisella olisi. Muistiossa päädytään siihen, että ennen laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevien muutosten harkitsemista olisi perusteltua seurata pidemmällä aikavälillä lievää pahoinpitelyä ja vainoamista koskevien syyteoikeusratkaisujen vaikutuksia sekä arvioida niistä saatuja kokemuksia. Muistiossa todetaan, että käynnissä on useita toimia väkivallan ja sen uhan ennalta ehkäisemiseksi työpaikoilla. Näistä toimista ja niiden vaikutuksista laittomiin uhkauksiin työpaikoilla saadaan jatkossa lisätietoa myös mahdollisten tulevien lainsäädännön muutostarpeiden arviointiin.

Oikeusministeriö pyysi arviomuistiosta lausunnot yhteensä 19 eri viranomaiselta, järjestöltä ja asiantuntijalta. Pyydetyistä lausunnoista saapui annettuun määräaikaan mennessä yhteensä 16. Tässä lausuntotiivistelmässä selostetaan arviomuistiosta annettuja lausuntoja. Tiivistelmän lopussa on luettelo lausunnonantajista.

2 Lausuntopalaute

2.1 Aluksi

Enemmistö lausunnonantajista (lausunnon antaneet ministeriöt, tuomioistuimet, syytäjänvirastot, Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue, Oulun poliisilaitos ja Suomen Asianajajaliitto) katsoo, ettei työtehtävissä olevaan henkilöön kohdistuvaa laitonta uhkausta tulisi vielä saattaa virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi. Lausunnonantajat kannattavat lievän pahoinpitelyn ja vainoamisen syyteoikeusratkaisujen seuraamista ja niistä saatavien kokemusten arviointia ennen kuin laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevia muutoksia harkitaan. Eräissä lausunnoissa huomautetaan, että näiden uudistusten yhteydessä viranomaisresursseja ei ole lisätty ja laittoman uhkauksen syyteoikeuden laajentaminen lisäisi viranomaisten työmäärää, vaikka lähivuosien taloudelliset kehykset ovat laskevia. Lausunnoissa kiinnitetään huomiota myös siihen, että uudistuksen jälkeen rikosprosessi vaatisi edelleen asianomistajan myötävaikutusta.

Työtehtävissä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi kannattavat nimenomaisesti Työterveyslaitos, Akava ry, Finanssialan Keskusliitto FK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry ja Tehy ry. Uudistuksen kannattajat katsovat muun muassa, että uudistus parantaisi asianomistajan tukemista ja oikeusturvaa, kun esitutkinta toimitettaisiin ilman asianomistajan esittämää rangaistusvaatimusta. Eräät lausunnonantajat katsovat, että uudistuksella viestitettäisiin, että yhteiskunnassa ei hyväksytä työtehtävissä oleviin kohdistuvia laittomia uhkauksia ja niiden tekijät voivat joutua vastuuseen teoistaan. Lausuntopalautteessa kiinnitetään huomiota myös siihen, että uhkailu voi aiheuttaa seurauksia paitsi työntekijälle myös työyhteisölle.

2.2 Ministeriöt

Sisäministeriö (SM) pitää arviomuistiossa esitettyjä päätelmiä perusteltuina ja kannattaa lievän pahoinpitelyn ja vainoamisen syyteoikeusratkaisujen seuraamista sekä kokonaisvaikutusten arvioimista pidemmällä aikavälillä ennen kuin laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevia muutoksia harkitaan. Näin olisi mahdollista arvioida tämän hetkistä luotettavammin syyteoikeuden laajennuksen aiheuttamaa esitutkintaan tulevien, syyteharkintaan ja tuomioistuimeen siirtyvien tapausmäärien lisääntymistä mahdollisesti toteutettavan muutoksen vaikutuksena.

SM kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että edellä mainitut uudistukset on toteutettu ilman, että poliisin ja syyttäjien resursseja on lisätty. SM toteaa, että laittoman uhkauksen syyteoikeuden laajentamisen myötä esitutkintaan tulevien ja syyteharkintaa siirtyvien tapausmäärien kasvuun olisi syytä varautua aikaisempaa paremmin ja uudistus aiheuttaisi poliisille kustannuksia. SM katsoo, että nykyisessä taloudellisessa tilanteessa ei ole mahdollista, että poliisille lisättäisiin uusia velvoitteita ilman niihin osoitettuja resursseja.

Sosiaali- ja terveysministeriö (STM) pitää hyvänä sitä, että laittoman uhkauksen syyteoikeuden tarkastelua on lähestytty lievän pahoinpitelyn ja vainoamisen näkökulmasta, koska nämä rikostyypit ovat työntekijän kannalta luonteeltaan lähellä laitonta uhkausta. STM toteaa, että uhkaava väkivaltatilanne työssä voi olla sanallista uhkailua fyysisen väkivallan sijaan ja rajanveto näiden välillä voi olla vaikeaa; väkivaltainen henkilö voi olemuksellaan, esimerkiksi heittelemällä esineitä, olla uhkaava, vaikka ei fyysisesti pahoinpitelisi työntekijää.

STM:n mukaan syyteoikeuden laajentamista on harkittava tarkkaan, koska laittoman uhkauksen tilanteessa rikosprosessi vaatisi asianomistajan myötävaikutusta ja näytön tutkinta ilman asianomistajaa olisi erittäin vaikeaa. Muistiossa tuodaan esiin, että asianomistajalla saattaa olla pelkoja uhkailun jatkumisesta, mikä voi johtaa tapahtuneen salaamiseen. Tämän osalta tulee STM:n mukaan huomioida, että vastaavanlainen pelko voi olla lievän pahoinpitelyn uhriksi joutuneella henkilöllä, jonka puolesta työnantaja on vienyt rikosprosessia eteenpäin. Tästä huolimatta syyteoikeuden laajentamista lievän pahoinpitelyn osalta on STM:n mukaan pidetty onnistuneena.

STM:n mukaan taloudellisia vaikutuksia arvioitaessa on oleellista arvioida myös kustannuksia, joita aiheutuu työssään laittoman uhkauksen kokeneille henkilöille, heidän työnantajilleen, vakuutuslaitoksille ja muille asiaan liittyville tahoille. STM toteaa, että ennalta ehkäisevillä toimenpiteillä on oleellinen merkitys, kun tarkastellaan tekojen ilmenemistä ja siitä välittömästi ja välillisesti aiheutuvia kustannuksia. Jos ennalta ehkäisevillä toimilla voitaisiin vähentää tekoja, laittoman uhkauksen jälkeiset kustannukset pienenisivät, koska mahdolliset sairauslomamat vähenisivät ja henkilöt voisivat jatkaa työskentelyä normaaliin tapaan.

STM toteaa, että sen asettaman työturvallisuussäännöksiä valmistelevan neuvottelukunnan yhteydessä on toiminut väkivallan uhka -jaosto, jossa työntekijöihin kohdistuvaa väkivallan uhkaa ja sen hallintaa on käsitelty laajasti. Jaostossa ei tullut esiin toiveita siitä, että laitton uhkaus tulisi saattaa virallisen syytteen alaiseksi. STM kannattaa arviomuistion johtopäätöstä siitä, että on perusteltua seurata lievää pahoinpitelyä ja vainoamista koskevien syyteoikeusratkaisujen vaikutuksia. STM korostaa, että vaikutusten seuraamisen ja arvioinnin jälkeen tehdään uusi perusteltu arvio siitä, tulisiko laitton uhkaus saattaa virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi.

2.3 Tuomioistuimet

Turun hovioikeus yhtyy arviomuistiossa esitettyyn näkemykseen siitä, että on perusteltua seurata lievän pahoinpitelyn ja vainoamisen osalta omaksuttujen syyteoikeusratkaisujen vaikutuksia pidemmällä aikavälillä sekä kerätä niistä kokemuksia ennen kuin laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevia muutoksia harkitaan. Hovioikeuden mukaan eduskunnan lakivaliokunnan lausumat edellä mainittujen lainsäädäntöhankkeiden yhteydessä osoittavat, että laittoman uhkauksen saattaminen virallisen syytteen alaiseksi on monessa suhteessa ongelmallinen asia.

Hovioikeuden mukaan arviomuistiossa on varsin kattavasti ja asianmukaisesti käsitelty niitä käytännön vaikutuksia ja resurssitarpeita, jotka liittyvät laittoman uhkauksen saattamiseen virallisen syytteen alaiseksi. Hovioikeus tuo esiin, että oikeudenhoidon turvaaminen voisi periaatteessa puoltaa harkittavana olevaa muutosta, mutta nykytilanteessa tähän ei kuitenkaan näytä olevan välitöntä tarvetta. Huomioon on hovioikeuden mukaan otettava, että rikostutkinta edellyttää joka tapauksessa asianomistajan myötävaikutusta ja asianomistajan oma kokemus uhatuksi tulemisesta on keskeisessä asemassa arvioitaessa rikostunnusmerkistön täyttymistä. Hovioikeus pitää mahdollisena, ettei lainmuutoksilla saavutettaisi tähtäimessä olevia sisäisen turvallisuuden tavoitteita.

Hovioikeuden näkökulmasta laittoman uhkauksen syyteoikeus ei muodosta nykyisellään merkittävää ongelmaa. Hovioikeuden tietoon on tullut joitakin tilanteita, joissa uhkauksia on kohdistettu hovioikeuden virastomestareihin istuntosalien ulkopuolella, mutta lainkäyttöhenkilöstöön kohdistuneita laittomia uhkauksia ei juurikaan ole tullut tietoon.

Vantaan kärjäoikeus pitää arviomuistion sisältöä ja sen loppupäätelmiä hyväksyttävänä. Kärjäoikeuden mukaan kysymys on aina lopulta siitä, miten uhkauksen kohteeksi joutunut työtehtävissä oleva henkilö kokee tilanteen ja häneen kohdistetun uhkauksen. Kärjäoikeus katsoo, että tämän vuoksi voisi olla aiheellista selvittää niiltä henkilöiltä, jotka useimmin joutuvat työtehtävissään laittoman uhkauksen kohteeksi, kokevatko he muutoksen tarpeelliseksi. Samalla voitaisiin selvittää myös työnantajan suhtautumista tällaisiin tilanteisiin. Ehkä merkittävimpana yksittäisenä tekijänä, joka puoltaisi rikoksen saattamista virallisen syytteen alaiseksi, kärjäoikeus pitää sitä, että syyteoikeus muuttuisi tulkinnanvaraisesta selväksi ja työtehtävissä olevien asema sekä tehtävän merkitys voisivat vahvistua.

Kärjäoikeus tuo esiin, että arviomuistiossa mainitussa korkeimman oikeuden ratkaisussa 2013:50 on kysymys yksittäistapauksesta eikä tapauksessa käydä läpi sitä, mitä erittäin tärkeällä yleisellä edulla syyteoikeussäännöksessä tarkoitetaan. Erittäin tärkeä yleinen etu voi vaatia syyttämistä esimerkiksi silloin, jos rikos on erittäin törkeä, syyttämättä jättäminen vaarantaisi yleisön luottamuksen oikeusjärjestelmään tai asianomistajan kieltäytyminen syyttämispynnön tekemisestä perustuisi oletettavasti

siihen, että rikosentekijä on uhkaillut tätä vielä poliisitutkintavaiheessa. Käräjäoikeus toteaa, että kysymys on aina tapauskohtaisesta harkinnasta, mutta nykyinen syyteoikeuden tila ei ilmeisesti ole aiheuttanut varsinaisia ongelmia. Käräjäoikeus katsoo nykyisen sääntelyn ainakin edellä mainitun perusteella tarjoavan hyvän mahdollisuuden puuttua työtehtävissä oleviin kohdistuneisiin laittomiin uhkauksiin varsinkin siksi, että myös työnantajalla on oikeus tehdä ilmoitus poliisille työntekijään kohdistuneesta laittomasta uhkauksesta.

2.4 Syyttäjänvirastot

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto katsoo, että laittoman uhkauksen saattamisesta virallisen syytteen alaiseksi tulisi toistaiseksi pidättäytyä. Syyttäjänviraston mukaan uudistus tarkoittaisi käytännössä sitä, että asianomistajan tahto sivutettaisiin ja hänet saatettaisiin osaksi rikosprosessia, johon hän ei halua osallistua. Useimmissa tapauksissa tunnusmerkistön täytyminen edellyttää asianomistajan myötävaikutusta, joten asianomistaja joutuisi vasten tahtoaan myös kuultavaksi todistelutarkoituksessa oikeudenkäynnissä, mitä syyttäjänvirasto pitää ongelmallisena. Syyttäjänvirasto pitää perusteltuna, että päätösvalta rikosprosessin aloittamisesta säilyy jatkossakin uhrilla itsellään.

Syyttäjänvirasto arvioi, että uudistus lisäisi varmuudella myös poliisin, syyttäjän ja tuomioistuinten työmäärää tilanteessa, jossa lähivuosien taloudelliset kehukset ovat voimakkaasti laskevia. Uudistus lisäisi merkittävästi rikosilmoitusten määrää, ja poliisi olisi velvollinen käynnistämään esitutkinnan, vaikka asianomistaja ei sitä pyydä. Ilman asianomistajan myötävaikutusta näytön hankkiminen on erittäin työlästä tai jopa mahdotonta. Käytännössä tämä johtaisi tutkinnanjohtajana toimivan poliisimiehen syyttäjälle tekemiin esitutkinnan rajoittamisesityksiin. Uudistus saattaisi lisätä niin poliisin kuin syyttäjänkin työtä ilman merkittävää vaikuttavuutta. Syyttäjänvirasto katsoo, että muutokseen ei tulisi ainakaan ryhtyä ilman, että prosessilakeja tarkistetaan samassa yhteydessä.

Valtakunnansyyttäjänvirasto (VKSV) yhtyy arviomuistiossa esitettyihin loppupäätelmiin perusteluineen ja katsoo, että työtehtävissä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi ei ainakaan vielä tässä vaiheessa ole aiheellista. Rikosten ilmitulo olisi syyteoikeussäännöksen muutoksen jälkeenkin paljolti riippuvainen asianomistajan myötävaikutuksesta, joten muutos ei VKSV:n arvion mukaan todennäköisesti juurikaan vaikuttaisi rikosten ilmituloa ja syytteeseen panoa lisäävästi. Muutoksella ei siten myöskään olisi merkittävää kyseistä rikollisuutta ennalta ehkäisevää vaikutusta. VKSV katsoo, että on olemassa tehokkaampiakin keinoja torjua uhkailua työpaikoilla.

VKSV toteaa, että asianomistajan kokemus uhatuksi tulemisesta on keskeisessä asemassa rikostunnusmerkin toteutumisen kannalta ja asianomistajan myötävaikutusta edellyttävät myös tutkinta ja näytön hankinta. VKSV huomauttaa, että sama koskee myös esimerkiksi lähisuhdeväkivaltaa, mutta sen osalta asianomistajan tahdon sivuuttamiselle syyteoikeutta koskevilla lainsäädännöllisillä ratkaisuilla ovat kuitenkin olleet painavammat syyt. VKSV arvioi, että työntekijään kohdistuvat uhkailutilanteet, joissa yleinen etu vaatisi esitutkinnan aloittamista ja syytetoimia vastoin asianomistajan tahtoa, tulisivat todennäköisesti olemaan suhteellisen harvinaisia. Tekijän asianomistajaan kohdistama painostus ja uhkailu rangaistusvaatimuksesta luopumiseksi ovat lähisuhdeväkivaltatapauksiin verrattuina todennäköisesti huomattavasti harvinaisempia.

2.5 Muut virastot ja laitokset

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue yhtyy muistion loppupäätelmiin siitä, että on tarkoituksenmukaista seurata lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden laajennuksen ja vainoamista koskevan kriminalisoinnin vaikutuksia pidemmällä aikavälillä sekä kerätä niistä kokemuksia ennen kuin laittoman uhkauksen syyteoikeutta koskevia muutoksia harkitaan. Työsuojeluviranomaisen näkemyksen mukaan painopisteen tulisi olla ennalta ehkäisevissä toimissa, joilla voidaan vaikuttaa väkivaltaan ja sen uhan hallintaan työpaikoilla.

Oulun poliisilaitos katsoo, että syyteoikeuden muuttamisesta tulisi tässä vaiheessa pidättyä ja aiemmin toteutettujen uudistusten, lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden laajennuksen ja vainoamisen kriminalisoinnin, vaikutuksia tulisi seurata pidemmällä aikavälillä. Huomioiden laittoman uhkauksen tunnusmerkistö ja sen toteennäyttämisen ongelmat käytännössä poliisilaitos ei pidä todennäköisenä, että syyteoikeuden muuttaminen helpottaisi asianomistajan asemaa rikosprosessissa. Näytön saaminen edellyttäisi joka tapauksessa asianomistajan myötävaikutusta, koska uhrilla itsellään on täytynyt olla perusteltu syy pelätä turvallisuutensa puolesta. Ilman asianomistajan suostumusta näytön hankkiminen olisi vähintäänkin hankalaa, ja pahimmillaan virallisen syytteen alaisuus saattaisi johtaa jopa asian salaamiseen. Poliisilaitos pitää oletettavana, että uudistus lisäisi paitsi poliisin myös oikeuslaitoksen tehtäviä tilanteessa, jossa valtiotalouden kannalta ei ole todennäköistä, että lisääntyneitä tehtäviä voitaisiin kompensoida resursseja lisäämällä – uudistuksella tavoiteltava hyöty voisi jäädä verraten vähäiseksi työmäärän lisääntymiseen nähden.

Työterveyslaitos (TTL) kannattaa työtehtävissä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi. TTL korostaa työturvallisuuden ja työntekijöiden terveyden ja hyvinvoinnin edistämistä sekä nollatoleranssia väkivaltaan. TTL toteaa, että uudistus parantaisi uhrin asemaa, kun laittomien uhkausten tekijät voisivat tehokkaammin joutua rikosoikeudelliseen vastuuseen teoistaan. Lisäksi

uudistuksella viestitettäisiin, että yhteiskunnassa ei hyväksytä työtehtävissä oleviin kohdistuvia laittomia uhkauksia ja niiden tekijät voivat joutua vastuuseen teoistaan.

TTL toteaa, että laittomat uhkaukset saattavat kohdistua yksittäisen työntekijän lisäksi työyhteisöön, esimerkiksi lastensuojelussa toimiviin sosiaalityöntekijöihin. TTL tuo esiin, että joitakin ammattiryhmiä, kuten sosiaali- ja terveydenhuoltoalan henkilöstöä, sitoo vaitiolovelvollisuus, minkä vuoksi he eivät välttämättä ilmoita laittomasta uhkuksesta. TTL:n mukaan uudistuksen myötä työsuojelun edustajien tai muiden asiasta tietävien reagointi laittoman uhkauksen johdosta helpottuisi. TTL toteaa, että uudistus parantaisi asianomistajan tukemista ja oikeusturvaa, kun esitutkintaprosessi voidaan käynnistää ilman asianomistajan esittämää rangaistusvaatimusta. TTL:n mukaan tämä edistää myös työnantajaedustajien toimimista työturvallisuuslain yleisen huolehtimisvelvollisuuden mukaan, kun he voivat reagoida tapahtuneeseen ja mahdollistaa esitutkinnan käynnistäminen ilman asianomaisen lupaa. TTL toteaa, että etenkin kotihoitotyötä tekevien kohdalla työntekijöiden turvallisuutta on todettu lisäävän se, että väkivaltaisesti käyttäytyvän asiakkaan uhkauksiin puututaan.

TTL on huolissaan poliisien ja syyttäjien työkuorman lisääntymisestä ja taloudellisista seikoista, mikäli syyteoikeutta laajennetaan. Laittoman uhkauksen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi voi myös kuormittaa uhria, joka ei halua käsitellä asiaa. TTL kuitenkin korostaa, että ammattimaisesti toteutettu jälkihoito esimerkiksi työterveyshuollon asiantuntijoiden kanssa edistää työhön paluuta ja vähentää työntekijän poissaolota johtuvia kustannuksia. TTL huomauttaa, että arviomuistiossa ei ole otettu huomioon uhrin työyhteisössä ja lähipiirissä esiintyvien välillisten seurausten taloudellisia vaikutuksia, jotka johtuvat esimerkiksi laittoman uhkauksen aiheuttamista sairauspoissaoloista ja sijaisten hankkimisesta.

Valtion työmarkkinalaitos katsoo, että virallisen syyteoikeusjärjestelyn mahdollisuutta on muistiossa esitetyistä syistä johtuen kannatettavaa jatkossa seurata. Tässä yhteydessä on myös tarkemmin selvitettävä mahdollisten lainsäädännön muutostarpeiden vaikutusta viranomaisten työmääriin ja henkilöstöresursseihin.

2.6 Yhdistykset ja intressiorganisaatiot

Akava ry kannattaa laittoman uhkauksen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi ja katsoo, että lakivalmistelu syyteoikeuden laajentamisesta tulee käynnistää mahdollisimman pikaisesti. Akava katsoo, että uudistuksen tulisi koskea myös tilannetta, jossa uhkaus esitetään muualla kuin työssä, mutta jossa asiayhteydestä ilmenee, että uhkaus on tehty juuri uhatun työhön liittyvän seikan vuoksi. Uudistuksen yhteydessä on samalla huolehdittava poliisiviranomaisten, syyttäjälaitoksen ja tuomioistuinten riittävästä

resursseista oikeusturvan varmistamiseksi. Akava toteaa, että väkivallan uhkaa työelämässä on pyrittävä jatkossa vähentämään myös muilla ennakoivilla toimilla. Akava haluaa tulla kuulluksi jatkovalmistelussa ja toivoo, että myös Lääkäriliittoa kuultaisiin.

Akava pitää ensiarvoisen tärkeänä, että henkilöiden turvallisuus ja koskemattomuus työtehtäviä suoritettaessa varmistetaan. Uhkailu voi aiheuttaa fyysistä väkivaltaa laajamittaisempia tai kauaskantoisempia seurauksia niin työntekijälle itselleen kuin koko työyhteisölle. Pelkästään tunne väkivallan uhasta voi lisätä työntekijöiden pelkoa ja stressiä sekä heikentää heidän työssä jaksamistaan. Henkilökuntaan kohdistetut uhkatilanteet aiheuttavat usein turvattomuutta ja pelkoa myös potilaissa tai muissa asiakkaissa. Akava pitää tärkeänä, että uhkauksia esittäville tahoille tehdään selväksi, ettei uhkailua millään muotoa hyväksytä ja että teosta seuraa rangaistus. Akava arvioi, että syyteoikeuden muutoksella olisi jossain määrin myös tekoja ennalta ehkäisevä vaikutus.

Akava tuo esiin, että terveydenhuollossa uhkatilanteita on eniten päivystyksessä, osastoilla päihtyneiden ja huumausaineiden käyttäjien piirissä sekä mielenterveyspotilaiden kanssa. Pahimmissa tilanteissa lääkärit ovat joutuneet hakemaan lähestymiskieltoa potilasta kohtaan. Uhka- ja vaaratilanteita on koettu myös potilaiden omaisten ja vierailijoiden taholta. Terveydenhuollon ohella yleisintä väkivallan uhka on Akavan mukaan opetuslalla ja sosiaalitoimessa. Opetuslalla väkivallan uhkaa koetaan sekä oppilaiden että heidän huoltajiensa taholta. Sosiaalihuollon väkivaltatilanteet liittyvät yleensä asiakassuhteisiin. Asiakkaan kannalta kielteiset etuuspäätökset tai päätökset tahdosta riippumattomista toimenpiteistä voivat laukaista väkivaltatekoja tai niillä uhkailua. Akava korostaa, että myös muilla akavalaisilla aloilla uhkailu on arkipäivää ja vakava ongelma. Työntekijöillä ja viranhaltijoilla on velvollisuus hoitaa, opettaa tai palvella uhkaavasti käyttäytyvää henkilöä. Akava katsoo, että tämän erityispiirteen vuoksi työntekijöiden suojaa on parannettava myös lainsäädännöllisin keinoin.

Akavan käsityksen mukaan esimerkiksi terveydenhuollon piirissä koetut uhkatilanteet eivät kohdistu työntekijän yksityisyyteen vaan nimenomaan työtehtävien suorittamiseen – potilaalla on oikeus terveydenhuoltolain ja potilaslain mukaiseen hoitoon. Uhkailua käytetään yleensä painostuskeinona joko etuuden tai hoidon saamiseen tai sen antamatta jättämiseen. Useimmissa uhkailutilanteissa uhataan nimenomaan terveydenhuollon ammattihenkilöiden henkeä ja terveyttä eli henkistä hyvinvointia. Uhkatilanteet aiheuttavat usein henkistä kuormitusta työ- ja potilasyhteisöön laajemmaltikin, ja useimmissa tapauksissa laittoman uhkauksen tunnusmerkistön täyttyminen on myös ulkopuolisen objektiivisesti arvioitavissa eikä siten vain uhrin subjektiivisesti arvioitavissa.

Akava pitää tärkeänä, ettei rangaistusvaatimuksen esittäminen väkivaltatilanteesta tai sen uhasta jäisi yksittäisen työntekijän tehtäväksi, koska suuri osa rikoksista jäänee ilmoittamatta kostonpelon tai muun vastaavan syyn takia. Akava pitää selvänä, että todisteluseikoista johtuen useimmissa tapauksissa asian eteenpäin vieminen edellyttää asianomaisen itsensä myötävaikutusta prosessissa. Akava katsoo kuitenkin, että uhrin

tietoisuus asian etenemisestä työnantajan toimesta ja tämän rinnalla toimien on omiaan hälventämään uhrin pelkotiloja. Se, että uhkatilannetta vie eteenpäin nimenomaan työnantaja, on Akavan mukaan myös selkeä viesti tekijälle siitä, että teko on kohdistunut koko organisaatioon, ei pelkästään yksittäiseen työntekijään. Akava toteaa, että pelko mahdollisista kostotoimista ei tässä tilanteessa myöskään henkilöidy.

Akava ei pidä todennäköisenä, että uudistuksen jälkeen rikosprosessiin päätyisi asioita, jotka eivät sinne kuulu. Esimerkiksi terveydenhuollossa on koulutukseen ja kokemukseen perustuva asiantuntemus ja ammattitaito arvioida, mitä uhkatilanteita on perusteltua viedä eteenpäin. Toimipaikoissa käydään läpi ja analysoidaan tapahtuneet uhkatilanteet. Uudistus ei velvoittaisi työnantajaa tekemään rikosilmoitusta, ja toimipaikka-kohtaisesti on mahdollista linjata yhdenmukaiset käytännöt rikosilmoitusten tekemiseen huomioiden tapauksen erityispiirteet, kuten mielenterveyspotilaita koskevat tilanteet.

Akava kiinnittää lausunnossaan huomiota myös potilassalaisuuteen. Vakiintuneen tulkinnan mukaan terveydenhuollon ammattihenkilöllä on oikeus murtaa salassapito siltä osin kuin se on välttämätöntä terveydenhuollon ammattihenkilön omien oikeuksien ja etujen suojelemiseksi, jos potilas omalta osaltaan loukkaa hoitosuhteen luottamuksellisuutta rikoksella. Tämä tarkoittaa muun muassa oikeutta ilmoittaa terveydenhuollon ammattihenkilöön kohdistuneesta rikoksesta poliisille. On katsottu, että terveydenhuollon ammattihenkilö toimii tällöin pakkotilasäännösten oikeuttamana. Akava pitää kuitenkin tarpeellisena sitä, että lakiin sisältyy nimenomainen säännös siitä, että sekä terveydenhuollon ammattihenkilöllä että tämän työnantajalla on oikeus salassapitosäännösten estämättä ilmoittaa poliisille terveydenhuollon ammattihenkilöön tai toiminta-yksikköön kohdistuneesta rikosepäilystä. Mainittu säännös selkeyttäisi vallitsevaa tilannetta ja toimisi myös ennalta ehkäisevänä viestinä potentiaalisille tekijöille. Tältä osin Akava viittaa myös vireillä olevaan todistelua yleisissä tuomioistuimissa koskevaan lakiehdotukseen, jonka mukaan lääkärin salassapitovelvollisuus oikeudenkäynnissä väistyy, mikäli se on terveydenhuollon ammattihenkilölle asianomistajana kuuluvien oikeuksien käyttämiseksi välttämätöntä. Lakiehdotuksen perusteluiden mukaan vaikuttaisi siltä, että todistamiskielto väistyisi tässä tilanteessa myös esimiesasemassa olevalta terveydenhuollon ammattihenkilöltä.

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry (EK) pitää erittäin tärkeänä, että työtään tekevien ihmisten turvallisuus varmistetaan ja heihin kohdistuviin laittomiin uhkauksiin suhtaudutaan yhteiskunnassa vakavasti. Työväkivalta ja työtään tekevän henkilön väkivallalla uhkaaminen ovat rikoksia, joiden torjuntaan tulee panostaa viranomaisten taholta vastaavasti kuin väkivaltarikollisuuden torjuntaan muuallakin yhteiskunnassa. EK ymmärtää, että ennen laittoman uhkauksen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi voisi olla järkevää arvioida lievän pahoinpitelyn syyteoikeuden laajennusta ja vainoamisen kriminalisointia koskevia uudistuksia sekä käynnissä olevia muita toimia, joilla pyritään ehkäisemään väkivallan uhkaa työpaikoilla. EK katsoo kuitenkin, että virallisen syytteen alaisuus saattaisi tuoda asiaa enemmän julkisen paheksunnan piiriin ja siten

näitä rikoksia voitaisiin tehokkaammin myös rangaistusten pelossa estää. EK pitää tar-koituksen mukaisena, että asiaan ja viranomaisten resursseihin palataan viivytyksettä, kun ensimmäisiä kokemuksia uudistuksista ja muista toimenpiteistä on saatu.

Finanssialan Keskusliitto FK ry (FK) katsoo, että työtehtävässä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen tulee olla virallisen syytteen alainen rikos. FK toteaa, ettei arviomuistiossa ole kattavasti otettu huomioon vaikutuksia uhrin ja työnantajan kannalta katsottuina, vaan muistioon on koottu vain sellaisia seikkoja, jotka puoltaisivat nykytilan säilyttämistä. FK toteaa, että rikoksen uhrin asemaa on haluttu parantaa monenlaisilla hankkeilla ja toimenpideohjelmilla, joista on kirjauksia muun muassa hallitusohjelmassa. FK kiinnittää huomiota siihen, ettei työpaikkaväkivaltaa koskevaa lainsäädäntöä kuitenkaan kehitetä käytännössä ilmenneiden tarpeiden mukaan. FK kannattaa sitä, että oikeusministeriössä on selvitettävänä keinot työpaikan henkilöstön suojaamiseksi toistuvilta saman tekijän aiheuttamilta rikoksilta ja häiriöiltä lähestymiskiellon tyyppisellä menettelyllä.

FK:n mukaan laittoman uhkauksen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi korostaisi teon moitittavuutta. Samalla se olisi lainsäätäjän kannanotto sille, ettei teon moitittavuus ole ainoastaan nimenomaisen uhrin päätettävissä. FK:n mukaan uhri ei usein voi arvioida laittoman uhkauksen kokonaisvaikutuksia työtovereihin ja toimintaympäristöön; uhkaukset eivät aiheuta kärsimystä vain uhrille vaan myös muulle työyhteisölle. Uhkaukset aiheuttavat myös sairauspoissaoloja ja kustannuksia työnantajalle. Uhkaustilanteet ja niiden hoitaminen työnantajavelvoitteiden mukaisesti aiheuttavat työjärjestelyjä ja muita resursointeja.

FK pitää erikoisena arviomuistiossa esitettyä näkemystä, jonka mukaan työntekijään kohdistuvan laittoman uhkauksen säätäminen virallisen syytteen alaiseksi merkitsee asianomistajan tahdon sivuuttamista rikosvastuun toteutumiseksi – FK on asiasta eri mieltä. FK toteaa, että uudistus tarkoittaisi käytännössä sitä, että työntekijä voisi tehdä rikosilmoituksen oman tai työnantajan kanssa yhdessä tehdyn harkinnan jälkeen. FK pitää tärkeimpänä seikkana sitä, että työntekijän itsensä ei tarvitse ilmoituksen teon yhteydessä omalla nimellään vaatia rangaistusta tekijälle. FK toteaa, että rangaistusvaatimuksen esittäminen voi tuntua rikosprosessia tarkemmin tuntemattomasta työntekijästä kiusalliselta. Rangaistusvaatimuksen esittäminen omalla nimellä voi johtaa myös siihen, että uhkaaja mieltää työntekijän jutun alullepanijaksi, mikä voi aiheuttaa uhkaajalta jatkotoimia. Rikosilmoituksen vaatimuksineen voisi siis tehdä työnantaja. FK huomauttaa, että toisin kuin arviomuistiossa esitetään, työnantajajärjestöt eivät linjaa yhdenmukaisia käytäntöjä rikosilmoitusten tekemisestä.

FK viittaa lausunnossaan tutkimukseen väkivalta- ja uhkatilanteista pankissa ja vahinkovakuutusyhtiössä, jonka mukaan kolmannes vastaajista jättäisi rikosilmoituksen tekemättä työpaikalla sattuneessa uhka- ja väkivaltilanteessa, koska ei uskalla tehdä sitä tai joutua prosessiin yksityishenkilönä. Lisäksi lähes 90 prosenttia vastaajista oli sitä mieltä, että työnantajalla tulisi olla oikeus tehdä rikosilmoitus työntekijän puolesta

työssä tapahtuneista uhka- ja väkivaltatilanteista. FK toteaa, että pankeissa ja vakuutusyhtiöissä työntekijöihin kohdistuu rikoksen tunnusmerkistön täyttäviä väkivalta- ja uhkausrikoksia usein ja tulevaisuudessa ehkä enenevässä määrin sähköisen asiointin määrän kasvun seurauksena – sähköinen asiointi saattaa alentaa kynnystä esittää uhkauksia työntekijöille. FK tuo esiin, että pankkien ja vakuutusyhtiöiden työntekijöihin kohdistuvat uhkaukset tehdään usein puhelimitse tai sähköpostitse. Toisin kuin arviomuistiossa todetaan FK:n mukaan näytön hankkiminen voi olla helppoakin nauhoitteiden, sähköpostien, kuvatallenteiden ja todistajien avulla.

FK pitää muistiossa tehtyä vertailua pahoinpitelyrikosten määrän kasvuun puutteellisenä, koska viimeisten kahden vuoden aikana poliisin tietoon tulleiden pahoinpitelyrikosten määrä on vähentynyt lähes 5000 tapauksella. FK:n mukaan ilmoitusmäärän kasvu olikin hetkellinen ja johtui lähes yksinomaan perhe- ja parisuhdeväkivaltatapauksista. FK:n saamien tietojen mukaan työssä tapahtuneita lieviä pahoinpitelyrikoksia ei edes kannata ilmoittaa poliisille, koska juttujen tutkinta ei etene. FK arvioi siten työssä tapahtuneiden lievien pahoinpitelytapauksien määrän rikosprosessissa hyvin vähäiseksi. FK katsoo, että jos työntekijään kohdistuva laitton uhkaus olisi virallisen syytteen alainen, tutkintaan ja tuomioistuinkäsittelyyn päätyvien tapauksien määrä tuskin olisi arviomuistiossa esitetyn suuruinen vaan tapauksia olisi huomattavasti vähemmän. FK:n mukaan muistiossa käytetään virheellisesti vertailukohtana työntekijään kohdistuneiden lievien pahoinpitelyjen määrää, minkä takia myös kustannusvaikutukset on arvioitu liian suuriksi. FK pitää myös resurssipulaan vetoamista kriminaalipoliittisesti erikoisena.

FK toteaa lievän pahoinpitelyn olevan virallisen syytteen alainen, kun se on kohdistunut henkilöön hänen työtehtäviensä vuoksi. Rangaistus lievästä pahoinpitelystä on sakko. Laittomasta uhkauksesta voi taas seurata sakkoa tai vankeutta enimmillään kaksi vuotta. FK kiinnittää huomiota siihen, että lievemmin rangaistava teko on virallisen syytteen alainen kuin samoissa olosuhteissa tehty asianomistajarikos laitton uhkaus.

Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry yhtyy muistiossa esitettyihin näkemyksiin ja kannattaa asian jatkovalmistelua.

Suomen Asianajajaliitto yhtyy arviomuistion loppupäätelmään siitä, että ennen laitton uhkauksen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi rikokseksi tulisi seurata vainoamisen ja lievän pahoinpitelyn syyteoikeusratkaisujen vaikutuksia pidemmällä aikavälillä sekä arvioida niistä saatuja kokemuksia. Asianajajaliitto toteaa, että laitton uhkauksen syyteoikeutta koskeva muutos tulisi entisestään lisäämään esitutkintaviranomaisten, syyttäjien ja tuomioistuinten käsiteltäväksi tulevien tapauksien määrää, vaikka näiden viranomaisten resursseja ei ole vastaavasti lisätty.

Asianajajaliitto suhtautuu muutoinkin varauksella siihen, että työtehtävässä olevaan henkilöön kohdistuva laitton uhkaus säädettäisiin virallisen syytteen alaiseksi. Tahdonvapautteen ja itsemääräämisoikeuteen kohdistuva laitton uhkaus poikkeaa rikoksena

henkeen ja terveyteen kohdistuvista pahoinpitelyrikoksista, esimerkiksi lievistä pahoinpitelystä. Asianajajaliitto viittaa lakivaliokunnan kantaan ja toteaa olevan perusteltua, että päätös rikosprosessin aloittamisesta säilyy uhrilla itsellään laittoman uhkauksen ja kunnianloukkauksen kaltaisissa, tapauksittain hyvinkin erilaisissa ja subjektiivisesti värittyneissä rikoksissa. Asianajajaliitto katsoo, että laittoman uhkauksen syyteoikeusjärjestelyn muuttaminen olisi omiaan tuomaan rikosprosessiin asioita, jotka eivät sinne välttämättä kuuluisi, ja näin ollen asianomistajan itsemääräämisoikeutta kaventava syyteoikeuden laajentaminen toisi mukanaan saavutettavissa olevia hyötyjä suu-rempia haittoja.

Työtehtävissä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen saattaminen virallisen syytteen alaiseksi edellyttäisi Asianajajaliiton mukaan johdonmukaisuuden vuoksi vastaavan muutoksen myös kunnianloukkauksen osalta. Tämä johtaisi siihen, että rikoslakiin sisältyisi kolme rikosta, joita pidettäisiin yhteiskunnallisesti moitittavampana sen perusteella, että ne kohdistuvat työtehtävissä olevaan henkilöön, vaikka työtehtävissä olevan tekemää rikosta asiakasta kohtaan voidaan pitää vähintäänkin yhtä moitittavana.

Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry (STTK) katsoo, että työtehtävissä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen säätämistä virallisen syytteen alaiseksi ei voi jättää odottamaan epämääräiseksi ajaksi vaan valmistelua tulisi välittömästi jatkaa. STTK katsoo, että myös ennalta ehkäisevä toiminta on tärkeää ja siihen tulee panostaa – onnistuessaan tällainen toiminta voi estää tai vähentää rikoksia. Jos ennalta ehkäisevistä toimista huolimatta rikoksia kuitenkin tapahtuu, niiden selvittämiseen ja rikosprosessin läpivientiin tulee olla olemassa tarkoituksenmukaiset keinot ja riittävät resurssit. STTK katsoo, että työtehtävissä tapahtuvan laittoman uhkauksen jättämistä asianomistajarikokseksi ei voi perustella sillä, että virallisen syytteen alaisuus lisäisi poliisien, syyttäjien ja tuomioistuinten työtä. Lisääntynyt työmäärä on otettava huomioon edellä mainittujen tahojen resursoinnissa.

STTK toteaa työnantajalla olevan työturvallisuuslainsäädännön perusteella velvollisuus huolehtia työntekijöiden turvallisuudesta työpaikalla, joten tuntuisi tarkoituksenmukaiselta, että työnantajan tekemä rikosilmoitus työntekijään kohdistuneesta laittomasta uhkauksesta johtaisi esitutkintaan. Työnantajalla olisi mahdollisuus käyttää harkintaa ilmoituksen tekemisessä ja osana tätä harkintaa työnantaja voisi myös keskustella asiasta uhkauksen kohteena olleen työntekijän kanssa. STTK ei pidä todennäköisenä, että asia etenisi tuomioistuimeen, ellei asianomistaja itse sitä halua. Laittoman uhkauksen esitutkinta edellyttää asianomistajan myötävaikutusta, eikä asianomistajalla myöskään ole velvollisuutta häntä todistelutarkoituksessa kuultaessa kertoa asiasta eikä vastata häntä koskeviin kysymyksiin. STTK toteaa, että asianomistajalla säilyisi joka tapauksessa mahdollisuus vaikuttaa siihen, eteneekö prosessi tuomioistuimeen.

STTK tuo esiin, että virallisen syytteen alaisessa rikoksessa pelko uhkailun uusiutumista voisi olla pienempi kaikkien osapuolten ollessa tietoisia siitä, että esitutkinnan käynnistyminen tai rikosprosessin eteneminen tuomioon ei edellyttäisi sitä, että asian-

omistajan on vaadittava rikoksesta rangaistusta. Rikoksesta epäillyn mahdollinen asianomistajaan kohdistama painostaminen tai uhkailu ei vaikuttaisi siihen, eteneekö asian käsittely, koska asianomistajalla ei olisi valtaa pysäyttää asian etenemistä. STTK:n mukaan onkin oletettavaa, että rikoksesta epäillyllä voi olla suurempi motiivi painostaa tai uhkailla asianomistajaa, jos rikos on asianomistajarikos kuin jos se on virallisen syytteen alainen rikos.

Tehy ry pitää tärkeänä työtehtävissä olevaan henkilöön kohdistuvan laittoman uhkauksen saattamista virallisen syytteen alaiseksi. Tehy toteaa laittomien uhkausten kohdistuvan myös terveydenhoidon ja sosiaalitoimen ammatissa toimiviin henkilöihin. Terveydenhuoltoalan henkilöstö työskentelee hyvin erilaisten potilaiden kanssa ja erilaisissa työympäristöissä, joissa Tehyn mukaan esiintyy laittoman uhkauksen tilanteita. Terveydenhoidon ja sosiaalitoimen henkilöt toimivat yhä enenevässä määrin asiakkaan kotona, ja turvallisuusriskit kasvavat riskien arvioinnin ja hälytysjärjestelmien ollessa usein puutteellisia. Tehy mainitsee esimerkkinä ensihoidon henkilökunnan, joka joutuu menemään äkillisesti tilanteisiin, joissa vastaanottavan tahon mielentilaa ei tiedetä.

Tehy tuo esiin, että virallisen syytteen alaiseksi säättämällä voisi olla myönteinen vaikutus ilmoitusten tekoon työpaikoilla. Vaikka nykyäänkin työnantajalla on oikeus tehdä ilmoitus poliisille työntekijään kohdistuneesta laittomasta uhkauksesta, ilmoituksia jää paljon tekemättä. Tehyn mukaan uudistuksella voisi olla vaikutusta yhdenmukaisten käytäntöjen tekemiseen ja laittomien uhkausten saattaminen poliisin tietoon ja rikosprosessin tutkintaan lisääntyisi. Uudistus olisi Tehyn näkemyksen mukaan yhteiskunnallinen arvoviesti, että uhkailu ei ole hyväksyttävää (nollatoleranssi). Tehy pitää myös tarpeellisena perustaa työmarkkinaosapuolten ja työnantajan yhteinen työryhmä, jossa laaditaan yhtenäiset menettelyohjeet siitä, miten työtehtävissä olevaan henkilöön kohdistuvassa laittomassa uhkaustilanteessa menetellään.

3 Lausuntotahot

Arviomuistiosta pyydettiin lausuntoa yhteensä 19 eri taholta. Pyydetyistä lausunnoista saapui annettuun määräaikaan mennessä yhteensä 16. Lisäksi Finanssialan Keskusliitto FK ry toimitti arviomuistiota koskevan lausunnon.

Lausuntoa pyydettiin seuraavilta tahoilta. Tähdellä (*) merkityt antoivat lausunnon.

Sisäministeriö*
Sosiaali- ja terveysministeriö*

Turun hovioikeus*
Vantaan kärjäoikeus*

Itä-Uudenmaan syyttäjänvirasto*
Valtakunnansyyttäjänvirasto*

Etelä-Suomen aluehallintoviraston työsuojelun vastuualue*
Kunnallinen työmarkkinalaitos
Oulun poliisilaitos*
Työterveyslaitos*
Valtion työmarkkinalaitos*

Akava ry*
Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry*
Palvelualojen ammattiliitto PAM ry
Suomen Ammattiliittojen Keskusjärjestö SAK ry*
Suomen Asianajajaliitto*
Tehy ry*
Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry*

Professori Kimmo Nuotio

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN-L 1798-7105
ISBN 978-952-259-411-2 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.oikeusministerio.fi